

Lluís Solé vist per un professor d'Ensenyament Mitjà

Albert COMPTE
Catedràtic d'Institut

Vaig conèixer Lluís Solé Sabarís fa molts anys i, des de llavors, mantinguérem, amb lapses més o menys llargs de manca de contacte deguts a la distància i a la diferent ubicació dels dos, una sòlida amistat, en el meu cas matisada sempre pel respecte del deixeble al mestre. El nostre vincle, que començà essent professional es convertí ben aviat en una autèntica afecció personal.

Eren els començaments dels anys cinquanta, poc després d'haver jo guanyat una plaça de catedràtic d'Institut de Geografia i Història a Cartagena. Com saben per experiència els que han cursat aquestes matèries, configuren un món immens, un mar on hom pot perdre fàcilment el rumb i on s'imposa, si realment es tenen ganes de treballar i aprofundir, decidir-se per una o altra branca. Encara no sé exactament perquè vaig decidir-me per la Geografia. Potser perquè els alumnes procedents de Lletres en sabíem tan poca cosa, que gairebé era un deure moral fer un esforç per millorar el nostre bagatge, especialment pel que fa referència a la Geografia física, de fet una matèria aliena a la nostra preparació humanística. I així vaig embarcar-me en l'elaboració d'una tesi doctoral en un camp que, en aquells anys i per influència de l'escola geogràfica francesa, de tant de pes a Catalunya, estava de moda: la geografia regional. Fou la meva monografia sobre l'Alt Empordà.

Però la primera dificultat amb què vaig topar-me va ésser la meva escassa formació en els temes referents als aspectes físics o naturals. Consultat el cas amb el Dr. Lluís Pericot —empordanès com jo i una de les figures senyeres, juntament amb el Dr. Solé, de la Universitat de Barcelona— així com amb el ponent de la tesi, el Dr. Casas Torres, m'aconsellaren que cursés com assignatura de doctorat la Geografia física en una facultat de Ciències, i ambdós, sense haver-s'ho dit abans, ja que pertanyien a universitats diferents, em remeteren al Dr. Lluís Solé.

Així s'esdevingué la nostra primera trobada: en el departament de Geologia de la Facul-

tat de Ciències, si no recordo malament un petit edifici aïllat i voltat de jardins dintre la vella universitat barcelonina, Lluís Solé em rebé cordialment, em donà les orientacions convenients sobre el que havia d'ésser el curs de Geografia física de què m'havia matriculat i m'indicà la bibliografia fonamental que hauria de fer servir, ja que per la meua condició d'ensenyant, fora de Barcelona, no podria assistir a gaires classes. Seguidament, em presentà la que per aquells anys devia ésser Ajudant de pràctiques, Carme Virgili, perquè m'introduís en les tècniques pròpies de l'assignatura (talls geològics, blocs diagrames, etc.). Com es pot comprovar, difícilment podia haver pensat a disposar de tan bons mestres. Al mateix temps, prenia part en algunes de les excursions i classes pràctiques que realitzava el Dr. Solé amb els seus alumnes i col·laboradors, indispensables en una assignatura tant de camp com és la Geografia i que, juntament amb tot aquell programa de reunions, simpòsiums, debats i excursions portat a terme en ocasió del memorable Congrés per a l'Estudi del Quaternari (l'INQUA), acabaren de completar el meu equipament pràctic sobre la matèria que estava cursant. Equipament pràctic i coneixements teòrics, de tota manera, força elementals i més de divulgació que d'especialització, però suficients, jo crec, per poder moure'm amb més desimboltura dins el camp d'una de les dues branques que, com a professor d'ensenyament mitjà, em tocava impartir durant tota la vida i, en el cas de la meua tesi en elaboració, indispensable per establir els fonaments de caire físic o natural que haurien d'emmarcar les diferents modalitats de l'acció de l'home. Com deia el Dr. Solé irònicament: «els de Lletres mentre arribeu a ésser capaços de llegir i comprendre bé i clarament el que escrivim els de Ciències, ja gairebé en teniu prou».

En realitat, comprendre de manera oberta i sistemàtica els escrits científics, a més, és clar, d'una certa cultura bàsica del lector, depèn en gran manera de la major o menor habilitat de qui els escriu. Aquesta habilitat, i en això he coincidit amb tothom, Lluís Solé, sens dubte, la dominava. Fou precisament aquesta faceta l'única que havia tingut ocasió de comprovar abans de conèixer-lo personalment: un dels llibres que més em varen servir per preparar determinats temes de Geografia física va ésser el seu modèlic manual de *Geologia*, de l'editorial Apolo, de gran èxit per allà els anys quaranta. És aquesta una disposició que mai no he deixat d'admirar, potser la que més he admirat, tal vegada perquè formant part d'aquest col·lectiu cada vegada més nombrós dels ensenyants, tinc ocasió, cada dia, de comprovar les grans dificultats que comporta posseir-la i la poca gent, almenys en el nostre país, que la té. Llegir un llibre o un article de Solé ha estat sempre per a mi una feina gratificant, i no solament els de Geografia pròpiament dita, més assequibles als formats en la facultat de Lletres, sinó els exclusivament geològics, matèria més tecnificada i de llenguatge per a nosaltres més esotèric i especialitzat. L'ordenació conceptual, la claredat expositiva, el llenguatge planer —dintre el que cap en una matèria on els termes cultes han d'ésser per força nombrosos— però d'un impecable rigor científic, són qualitats que sempre he apreciat en els seus textos.

Aprovada la Geografia física, Lluís Solé m'orientà en els aspectes naturals de la meua tesi sobre l'Alt Empordà que, havent estat projectada com una mera geografia agrària, acabà essent, en part pel seu consell i el del Dr. Casas Torres, una monografia comarcal. Orientar: heus ací una paraula no sempre fàcil d'omplir de sentit, a vegades per excés de benevolença —el professor que tot ho troba bé—, altres per excés de crítica que, sense negar-li objectivitat, pot arribar a desanimar l'alumne. Solé sabia no sols assenyalar allò que ell creia erroni, insuficient o superable, sinó que donava el camí per millorar-ho i en la seva crítica mai no vaig poder distingir-hi cap mena d'aspror o rigidesa que pogués ferir la sensibilitat de l'autor del treball. Objectiu, profund coneixedor de la matèria que professava, amb aquell to planer tan allunyat de l'enganyament professoral, matisat d'un

cert deix lleidatà o d'aquell somriure —entre la ironia i la bonhomia— que era una invitació a la confiança, em féu sempre l'efecte del prototipus de professor universitari d'aquelles modèliques universitats europees —si és que existeixen— que tots hem somniat.

A vegades he pensat que el bon tracte que tothora em dispensà potser estava influït pel fet que ell també havia estat professor d'Institut i que, a través dels seus alumnes universitaris, molts d'ells, ensenyants de nivell secundari, continuà mantenint el contacte amb aquesta branca de l'ensenyança. Contacte que li donà un coneixement molt real sobre el petit món del batxillerat d'abans, com vaig tenir ocasió de comprovar les vegades que coincidírem en exàmens de revàlida.

La nostra relació, al revés del que sol succeir freqüentment entre mestre i alumne, no finalitzà amb l'aprovat de l'assignatura, sinó que per diverses circumstàncies que aniré mencionant es continuà i s'acabà transformant en una autèntica amistat.

Em sembla que el parèntesi més llarg en els nostres contactes fou durant la meua estada de catedràtic a Cartagena, corresponent als primers anys cinquanta. Després, traslladat a Figueres, amb motiu de la revisió de la part física de la meua tesi, que m'obligà a alguns desplaçaments al departament de Geologia, que era com la seva segona residència. Després, per la seva vinguda a Figueres, com a president d'algun dels tribunals de revàlida del batxiller superior. El fet d'ésser jo llavors el director del centre, multiplicà les ocasions d'estar junts i fou motiu durant els intervals o els dies de descans, de fer petites excursions per la comarca que ell tan bé coneixia, entre altres motius, per haver estat objecte d'un dels seus primers treballs d'investigació —*La geologia dels voltants de Figueres i la tectònica de l'Empordà*—. Recordo molt bé l'anada a Cantallops i l'amena conversa en la qual juntament a les obligades al·lusions als exàmens en curs, es barrejaren tota mena de temes, acabant per anar a parar a allò que a ell li era més car: la geografia física de la zona visitada, en especial la superfície d'erosió de Cantallops, que en aquells moments estàvem recurrent.

Un nou lligam fou la realització de la *Geografia de Catalunya* de l'Aedos, de la qual ell en fou no tan sols el director i coordinador, sinó la vertadera pedra angular i dintre la qual m'encarregà la part corresponent a l'Empordà. La *Geografia* fou un èxit i serví de motiu per projectar el seu nom, fins llavors més conegut en els àmbits professionals, al que podríem dir-ne gran públic. Des de llavors, no vaig deixar d'enviar-li les meves modestes publicacions sobre temes geogràfics, que ell em regraciava amablement o em corresponia amb altres publicacions seves. Intercanvi fecund, sobretot, pel que fa referència a la meua part ja que ell poca cosa podia aprendre dels meus treballs, i que jo crec ben necessari entre els diversos estrats professorals. Podria dir que les seves publicacions foren de gran ajuda per anar completant la meua formació en Geografia física, mentre les meves senzilles monografies, la major part de temes empordanesos, li recordarien el petit país que tan bé coneixia per haver-lo recorregut i estudiat i que havia acabat, segons em confessava, per agafar-li un cert afecte.

Però una relació professional continuada generalment no es limita a això, sinó que transcendeix a molts altres aspectes de la vida humana. I així va ésser: no sé si vaig poder ajudar-lo a resoldre algun problema familiar, però la confiança que demostrà fent-me'n confidant continua representant un dels bons records de l'amic desaparegut.

A vegades, passàvem temps sense notícies mútues; a vegades, en el curs d'un any teníem ocasió de veure'ns una o dues vegades: la jubilació d'un amic comú, un viatge a l'Empordà, excursions de grups d'alumnes. La darrera, fou en ocasió de la vinguda a Figueres de la Societat Catalana de Geografia. El vaig acompanyar, amb els altres membres de l'expedició, al puig del castell de Sant Ferran, des d'on comentàrem els grans trets de la geo-

grafia empordanesa, sobretot de la geografia urbana de Figueres, vàrem recórrer en autocar els voltants de la ciutat i acabàrem amb una recepció a l'Ajuntament on Solé tingué per a mi afalagadores i immerescudes paraules.

Des d'aquella circumstància ja no vaig tenir ocasió de veure'l més. Sabia d'ell a través del Butlletí i les circulars de la Societat Catalana de Geografia, de la qual en fou president durant anys, així com d'alguna separata d'articles que ens enviàvem mútuament. Fins que, pel diari, vaig assabentar-me de la seva ràpida mort, tant més sorprenent, per a mi, perquè no l'esperava.

Altres persones, en aquest número monogràfic dedicat a ell, glosaran els diferents aspectes de la seva vida o de la seva obra. Jo no podria fer-ho d'altra manera que des d'aquesta perspectiva, potser més sentimental que biogràfica, d'un de tants professors d'Institut que ell havia ajudat a formar. Que Déu l'hagi acollit; és el millor record que puc oferir-li.